

70

МАСЪАЛА ОИДИ РЎЗА

Муҳаммад Солех Ал-Мунаҷҷид

70

МАСЪАЛА
ОИДИ РЎЗА

Муҳаммад Солеҳ Ал-Мунаҷҷид

Муқаддимаи роҳбари кул

Ҳамду сано барои Аллоҳ, Ёро ҳамду сано мегӯем ва аз Ё мададу омурзиш металабем ва аз шарри нафсҳоямон ва аз амалҳои бадамон ба Аллоҳ паноҳ мебарем. Шахсеро Аллоҳ ҳидоят кунад, ёро гумроҳкунандае нест ва шахсеро Аллоҳ гумроҳ кунад, ёро ҳидояткунандае нест. Гувоҳӣ медиҳам, ки ҳеҷ маъбуде бар ҳақ ҷуз Аллоҳи ягона нест, Ё шарике надорад ва гувоҳӣ медиҳам, ки Муҳаммад банда ва фаристодаи Ёст. . . Аммо баъд:

Аллоҳ таъоло ба бандагони худ мавсимҳои хайротро мавриди лутфу марҳамат қарор додааст. Дар ин моҳ ҳасанот дучанд гардида, бадиҳо маҳв карда мешаванд ва дараҷаҳо боло мегарданд. Яке аз бузургтарин мавсимҳо ин моҳи Рамазон мебошад, ки Аллоҳ таъоло рӯзаи онро бар бандагон фарз гардонид, ононро ба анҷом додани он тарғибу ташвиқ намудааст ва ононро ба шукр кардани Ё ба хоҳири ин фариза роҳнамоӣ намудааст.

Ҳар гоҳ ки ин ибодат мартабаи бузург дошта бошад, пас бояд аҳкоми мутааллиқ ба моҳи рӯза таълим гирифта шавад. Ин рисола хулосаҳои аҳком, одоб ва суннатҳои рӯзаро дар бар мегирад.

Таърифи рӯза

1. Савм (рӯза) дар луғат: Худдорӣ мебошад. Дар истилоҳи шаръ: Худдорӣ аз муфтирот (хӯрдану нӯшидан ва ҳамбистарӣ) аз тулуи ғачри дуввум то ғуруби офтоб бо ҳамроҳии ният мебошад.

Ҳукми рӯза

2. Уммати Ислом бар фарз будани рӯзаи Рамазон иҷмоъ намудаанд. Касе рӯзе аз Рамазонро беузр рӯза нагирад, пас ба таҳқиқ муртакиби гуноҳи кабираи бузурге шудааст.

Ҷазилати рӯза

3. Яке аз ҷазилатҳои рӯза ин аст, ки Аллоҳ таъоло онро барои худ ихтисос намудааст ва Ӯ ба он мукофот медиҳад ва аҷри иҷрокунандаашро беҳисоб дучанд мегардонад. Дуои рӯзадор рад нахоҳад шуд. Рӯзадор ду маротиба хушҳол мешавад. Рӯза дар рӯзи қиёмат барои банда шафоат мекунад. Бӯйи даҳони рӯзадор дар назди Аллоҳ таъоло аз бӯйи мушк беҳтар аст. Рӯза сипар ва қалъаи маҳкам аст дар муқобили оташи дӯзах. (Яъне ба воситаи рӯза гирифтани инсон аз оташи ҷаҳаннам дар амон хоҳад буд). Касе як рӯз дар роҳи Аллоҳ рӯза бигирад, Аллоҳ ҷеҳраи ӯро ба хотири он рӯз ба муддати ҳафтад сол аз дӯзах дур мекунад. Дар ҷаннат дарест, ки "Райён" номида мешавад, аз он дар

рӯзадорон дохил мешаванд ва ғайр аз онҳо касе ҳаққи ворид шудан аз он дарро надорад.

- Аммо дар мавриди рӯзаи Рамазон: Он рукне аз рукнҳои Ислом мебошад. Қуръон дар Рамазон нозил шудааст. Дар Рамазон шабе вучуд дорад, ки аз ҳазор моҳ беҳтар аст. Ҳар гоҳ Рамазон фаро расад, дарҳои ҷаннат кушода ва дарҳои дӯзах баста ва шайтонҳо занҷирбанд карда мешаванд. Рӯзаи он ба рӯзаи даҳ моҳ баробар аст.

Баъзе аз фоидаҳои рӯза

4. Рӯза дорои ҳикматҳои фоидаҳои зиёде мебошад, ки масири он тақво аст. Рӯза шайтонро ба қаҳр меоварад ва шаҳватро коҳиш медиҳад ва азоро ҳифз менамояд ва иродаи инсонро бар канорагирии ҳавову ҳавас ва дурӣ аз гуноҳон афзоиш медиҳад. Ва инчунин яке аз фоидаҳои рӯза ин одат кардан ба низом (режим, реча) ва риояи ваъдаҳо айнан дар вақтҳои муайяншудааш мебошад. Ва инчунин яке аз фоидаҳои рӯза ин эълони асоси ваҳдати мусулмонон мебошад.

Одобу суннатҳои рӯза

5. Баъзеи он одобҳо воҷиб ва баъзеи дигар мустаҳаб мебошад. Аз ҷумла:

- Саъю кӯшиш ба саҳарихӯрӣ ва ба таъхир андохтани он.
- Зуд ифтор намудан, зеро паёмбар (дуруд паёми Аллоҳ бар ӯ бод) фармудааст:

«لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ».

«Мардум дар хайру хубӣ ҳастанд, то замоне ки дар ифтор кардан шитоб бикунанд (яъне дар аввали вақт ифтор бикунанд)». (Ривояти Бухорӣ ва Муслим).
Паёмбар (дуруду паёми Аллоҳ бар ӯ бод) пеш аз он ки намози шомро бихонад, бо чанд рутаб (хурмои тару тоза) ифтор мекард ва агар рутаб набошад, бо чанд тамр (хурмои хушк) ва агар тамр ҳам набошад, бо чуръаи об ифтор менамуд. (Саҳеҳ - ривояти Тирмизӣ).

Баъди ифтори худ мегуфт:

"ذَهَبَ الظَّمَأُ، وَابْتَلَّتِ الْعُرُوقُ، وَثَبَتَ الْأَجْرُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ."

"Заҳаба-з-замаъу ва-б-таллати-л-ъуруқу ва сабата-л-ачру иншоаллоҳ".

(Ташинагӣ рафт, рағҳо тар гардид, агар Аллоҳ хоста бошад, ачру савоб сабт гардид). (Ҳасан - ривояти Абудовуд).

- Дурӣ аз рафас. Рафас ин сухани беҳуда ва сухани бад мебошад.

- Яке аз амалҳое, ки ҳасанотро аз байн мебарад ва бадихоро ҷалб менамояд, ин машғул шудан бо фавозир¹, сериалҳо, филмҳо, мусобиқаҳои варзишӣ, нишастҳои беҳуда ва оворагардӣ дар кӯчаҳо мебошад.

- Зиёд хӯрок нахӯрдан, зеро дар ҳадис омадааст

«مَا مَلَأَ ابْنُ آدَمَ وَعَاءً شَرًّا مِنْ بَطْنٍ ...»

«Фарзанди Одам ҳеҷ зарфери пур накардааст, бадтар аз шиками худ...». (Саҳеҳ - ривояти Тирмизӣ).

- Саховатмандӣ бо илму мол ва мақому бадан ва хулқ. Расулуллоҳ (дуруду паёми Аллоҳ бар ӯ бод)

¹ Барномаи телевизионӣ, ки дар Рамазон пахш карда мешавад ва дар он рақсу мусиқӣ ва дигар мункарот дида мешавад.

саховатмандтарини мардум буд ва дар Рамазон бошад, аз дигар вақтҳо дида саховатмандтар мегардид. (Ривояти Бухорӣ ва Муслим).

Амалҳое ки дар ин моҳи бузург анҷом доданаш шоиста аст

- Муҳайё сохтани фазо ва нуфус ба ибодат, шитобидан ба тавбаву инобат, хушҳолӣ ба фарорасии ин моҳ, бо беҳтарин вачҳ адо намудани рӯза, хушӯӣ дар намози таровеҳ, сустӣ накардан дар даҳаи мобайн, ҷустуҷӯи шаби қадр, садақа ва эътикоф.
- Табрику таҳният гуфтан ба фарорасии моҳ ҳеҷ боке надорад. Паёмбар (дуруд паёми Аллоҳ бар ӯ бод) саҳобагони худро ба фарорасии моҳи Рамазон башорат меод ва онро барои эҳтимом варзидан ба ин моҳ тарғибу ташвиқ мекард.

Баъзе аз аҳкоми рӯза

6. Баъзе аз рӯзаҳо бояд пай дар пай анҷом дода шавад, ба монанди рӯзаи Рамазон, рӯзаи каффорати қатли хато, рӯзаи каффорати зихор¹, рӯзаи каффорати ҳамбистарӣ дар рӯзи Рамазон ва ғайра. Дар баъзе аз рӯзаҳо пай дар пай рӯза гирифтани шарт нест, ба монанди қазои рӯзаи Рамазон, рӯзаи даҳ рӯз барои касе, ки (дар ҳаҷ) ҳадӣ наёбад ва ғайра.

¹ Зихор ин ташбеҳ намудани ҳамсари худ ба яке аз маҳрамҳои абадии худ мебошад. Масалан мегӯяд: "Ту бар ман мисли пушти модарам ҳастӣ". Ё ин ки: "Ту бар ман мисли пушти хоҳарам ҳастӣ".

7. Рӯзаи нофила камбудиву нуқсони рӯзаи фарзиро ҷуброн мекунад.

8. Дар мавриди рӯзаи рӯзаи ҷумъа бо танҳой, рӯзаи рӯзи шанбе ба ҷуз рӯзаи фариза, рӯзаи даҳр (тамоми умр) ва рӯзаи висол (ду рӯз ё зиёда аз он бе ифтор пай дар пай рӯза гирифтани) наҳй омадааст. Рӯзаи рӯзҳои ид (иди Фитру Қурбон) ва айёми ташриқ (рӯзҳои ёздаҳум, дувоздаҳум ва сенздаҳуми моҳи зулҳиҷча) ҳаром мебошад.

Собит шудани духули ин моҳ

9. Духули моҳи Рамазон бо дидани ҳилол (моҳи нав)-и он ё бо пурра намудани моҳи шаъбон сӣ рӯз собит мешавад. Аммо эътимод бар ҳисобҳои фалакӣ бар духули ин моҳ бидъат мебошад.

Рӯза бар кӣ воҷиб аст?

10. Рӯза бар ҳар мусулмони болиғ, оқил, муқим, қодир, эмин аз мавонез, ба монанди ҳайзу нифос воҷиб мебошад.

11. Кӯдак дар синни ҳафтсолагӣ ба рӯзадорӣ амр карда мешавад, агар тоқати рӯзадорӣ дошта бошад. Баъзе аз донишмандон гуфтаанд, ки агар кӯдак дар синни даҳсолагӣ рӯза нагирад, зада мешавад, ба монанди намоз.

12. Агар кофир дар миёнаҳои рӯз мусулмон шавад ва ё хурдсол ба балоғат бирасад ва ё девона оқил гардад, бар онҳо зарур аст, ки дар боқимондаи он рӯз аз хӯрдану нӯшидан худдорӣ намоянд ва қазои рӯзҳое аз

моҳи Рамазон, ки аз онҳо фавт шуда буд, бар онҳо лозим нест.

13. Қалам аз девона бардошта шудааст. Агар гоҳо девона шаваду ва гоҳо солиму оқил гардад, бар ӯ лозим аст, ки дар ҳоли солимию оқилӣ рӯза бигирад ва дар ҳоли девонагӣ рӯза нагирад. Ҳукми масрӯъ низ хаминтавр аст.

14. Касе дар миёнаҳои моҳи Рамазон бимирад, бар зиммаи ӯ ва бар зиммаи хешовандони ӯ нисбати боқимондаи рӯзҳои моҳ чизе воҷиб намебошад.

15. Касе фарз будани рӯзаи Рамазон ва ё ҳаром будани хӯрок хӯрдан ё ҳамбистарӣ намудан (дар рӯзҳои Рамазон)-ро надонад, ҷумҳури донишмандон ӯро маъзур медонанд, агар узри ин гуна шахсон қабул мешуда бошад. Аммо касе ки дар байни мусулмонон бошад ва имконияти пурсидану таълим гирифтани вучуд дошта бошад, маъзур ҳисобида намешавад.

Рӯзаи мусофир

16. Барои рӯза нагирифтани дар сафар шарт аст, ки он аз рӯи масофа ва урфу одати мардум сафар номида шавад ва аз ҳудуди шаҳр ва аз биноҳое, ки ба шаҳр пайваست аст, гузарад ва (дар назди ҷумҳури донишмандон) сафари ӯ сафар ба гуноҳ набошад ва мақсад аз сафараш ҳила барои хӯрдани рӯза набошад.

17. Рӯза нагирифтани барои мусофир бо иттифоқи донишмандон ҷоиз аст, хоҳ тоқати рӯзадорӣ дошта бошад ва ё тоқати рӯзадорӣ надошта бошад, хоҳ рӯзадорӣ бар ӯ душворӣ кунад ва ё душворӣ накунад.

18. Касе дар Рамазон азми сафар намояд, нияти рӯзахӯрӣ намекунад, то он даме ки сафар бикунад. Мусофир наметавонад рӯзаашро бихӯрад, магар баъд аз он ки аз хона барояд (ва аз худуди деҳа гузарад) ва биноҳои деҳа ба охир бирасад.

19. Ҳар гоҳ офтоб ғуруб кунад ва дар замин ифтор намояд ва сипас бо ҳавопаймо парвоз кунаду, офтобро бубинад, набояд аз хӯрдану нӯшидан худдорӣ намояд, зеро ӯ рӯзаи он рӯзро бар ваҷҳи комил ба итмом расонидааст.

20. Касе ба шаҳр ё кишвари дигаре бирасад ва бештар аз чаҳор рӯз нияти иқомат намояд, дар назди ҷумҳури донишмандон рӯза бар ӯ воҷиб мебошад.

21. Касе рӯзаро дар ҳоли муқимӣ (дар ҷои истиқомат) шурӯъ кунад, сипас дар миёнаҳои рӯз сафар намояд, барояш ҷоиз аст ки рӯзаашро бихӯрад.

22. Барои касе ки одаташ сафар аст, ҷоиз мебошад, ки рӯзаашро бихӯрад, агар кишваре дошта бошад, ки дар он ҷо истиқомат кунад, ба монанди номарасон (почтачӣ), соҳибони автомобилҳои сабукрави кироавӣ, халабонҳо ва кормандон, гарчи сафари онҳо ҳар рӯз ҳам бошад. Бар онҳо қазои он рӯз воҷиб аст. Инчунин киштироне, ки дар хушкӣ маконе дорад, ки дар он ҷо истиқомат мекунанд, чунин ҳукм дорад.

23. Ҳар гоҳ мусофир дар миёнаҳои рӯз аз сафар баргардад, барояш беҳтар аст, ки ба хотири ҳурмати ин моҳ нахӯраду нанӯшад, вале бар зиммаи ӯ қазои он рӯз боқӣ мемонад, хоҳ хӯрда бошад ва ё нахӯрда бошад.

24. Ҳар гоҳ рӯзаро дар кишваре оғоз намояд, сипас ба кишвари дигаре сафар кунад, ки пеш аз онон ё баъди

онон рӯза гирифта бошанд, пас ҳукми ӯ ба монанди касест, ки ба сӯи онон сафар намудааст.

Рӯзаи бемор

25. Ҳар беморие, ки инсон бо сабаби он аз марзи тандурустӣ хориҷ гардад, ҷоиз аст, ки бо он сабаб рӯзаашро бихӯрад. Аммо бо сабаби бемориҳои сабук, ба монанди сулфа ва сардард хӯрдани рӯза ҷоиз нест. Ҳар гоҳ бо илми тиб собит шавад ва ё шахс аз одату таҷрибаи худ бидонад ва гумон барад, ки бо эҳтимоли зиёд рӯза ба ӯ беморию меоварад ва ё бемории ӯро афзоиш медиҳад ва ё беҳбудшавиро ба таъхир меяндозад, барояш ҷоиз аст, ки рӯзаашро бихӯрад, балки рӯзадорӣ барои ӯ макруҳ аст.

26. Агар бо сабаби рӯза ба беҳушӣ гирифта шавад, рӯзаашро меҳӯрад ва қазои онро анҷом медиҳад. Ҳар гоҳ дар миёнаҳои рӯз беҳуш шавад ва пеш аз ғуруб ва ё баъди ғуруб ба ҳуш ояд, рӯзааш дуруст мебошад, модоме ки дар субҳ рӯзадор бошад. Агар аз бомдод то шом ба беҳушӣ гирифта шавад, ҷумҳури донишмандон бар ин назаранд, ки рӯзаи ӯ дуруст намебошад. Аммо дар мавриди қазои шахси беҳушшуда, дар назди ҷумҳури донишмандон қазои рӯза бар ӯ воҷиб мебошад, гарчанде ки муддати беҳушӣ тӯл ҳам кашад.

27. Гуруснагии аз ҳад зиёд ва ташнагии сахт касеро ранҷ диҳад ва бо эҳтимоли зиёд, на ба тахмину ҳаёл бими ҳалокат бар нафси ӯ ва ё аз даст додани яке аз

ҳавос¹ вучуд дошта бошад, рӯзаашро меҳӯрад ва қазои онро ба ҷо меоварад. Барои соҳибони касбу корҳои пурмашаққат хӯрдани рӯза иҷозат нест. Агар тарки касбу ҳунар ба онон зарар мерасонида бошад ва бими ҳалокат дар миёнаҳои рӯз бар нафси онон вучуд дошта бошад, рӯзаашонро меҳӯранд ва қазои онро ба ҷо меоваранд. Имтиҳонҳои донишҷуён узре нест, ки хӯрдани рӯзаи Рамазонро ҳалол гардонад.

28. Беморе, ки ба саломатиаш умеде ҳаст, мунтазири шифо мешавад, сипас (агар шифо биёбад,) қазои он рӯзҳоро ба ҷо меоварад ва таом додани мискин дуруст намебошад. Беморе, ки бемории музмин дорад, ба саломатиаш умеде нест ва инчунин пири нотавон (метавонанд дар моҳи Рамазон рӯза нагиранд) барои ҳар як рӯз як мискинеро ба андозаи ним соъ аз хӯроки он кишвар таом медиҳанд.

29. Касе бемор шавад, сипас шифо ёбад ва барои анҷом додани қазо имконият пайдо намояд, вале онро адо накунад, бимирад, аз моли ӯ барои ҳар як рӯз ба мискине таом дода мешавад. Агар яке аз ҳешовандонаш бихоҳад, ки ба ҷои ӯ рӯза бигирад, ин амал дуруст аст.

Рӯзаи бузургсол, нотавон ва пиронсол

30. Пиразан ва пирамарди фонӣ, ки қуввааш ба охир расидааст, рӯзадорӣ бар онҳо зарур нест ва онҳо метавонанд рӯзаашонро бихӯранд, модоме ки рӯза

¹ Қувваҳое, ки ба воситаи онҳо чизеро ҳис мекунад, ба монанди қувваи биной, шунавой, бӯёӣ, чашмой ва ламс намудан.

ононро хаста созад ва бар онҳо машаққатовар бошад. Аммо касе ки тамйиз (ақду ҳуш)-и худро гум карда, ба ҳадде расидааст, ки аз сабаби пири суханҳои гуфтаашро намефаҳмад, пас бар ӯ ва бар хонаводааш чизе воҷиб намебошад, зеро таклиф аз ӯ бардошта шудааст.

31. Касе ки бо душман бичангад ва ё душман кишвари ӯро муҳосира кунад, дар ҳоле ки рӯза ӯро дар ҷанг заиф месозад, дар ин ҳолат барои ӯ хӯрдани рӯза раво аст, гарчанде ки дар сафар ҳам набошад. Инчунин агар пеш аз ҷанг ба хӯрдани рӯза ниёз бошад, рӯзаашро меҳӯрад.

32. Сабаби рӯзахӯрии касе ошкор бошад, ба монанди бемор, ҳеч боке надорад, ки рӯзаашро ошкоро бихӯрад. Аммо сабаби рӯзахӯрии касе пинҳон бошад, ба монанди зани ҳоиза, пас беҳтар аст, ки аз тарси гирифтор шудан ба тӯҳмат рӯзаашро дар пинҳонӣ бихӯрад.

Ният дар рӯза

33. Барои рӯзаи фариза ният шарт аст ва инчунин барои ҳар як рӯзаи воҷиб, ба монанди рӯзаи қазоӣ ва рӯзаи каффорат ният шарт мебошад. Ният дар кадом қисмате аз шаб сурат бигарад, ҷоиз аст, ҳатто як лаҳзае пеш аз субҳ ҳам бошад. Ният қасду иродаи қалб бар амал буда, ифодаи он бо забон бидъат мебошад. Рӯзадори Рамазон ба нав кардани ният дар ҳар як шабҳои Рамазон ниёз надорад, балки нияти рӯза дар ҳангоми духули моҳи Рамазон барояш кофист.

34. Ният аз шаб барои нофилаи мутлақ шарт нест. Аммо барои нофилаи муайян беҳтар аст, ки аз шаб ният намояд.

35. Касе ки рӯзаи воҷиб, мисли рӯзаи қазо, назр ва каффоратро оғоз намояд, пас бояд онро ба итмом бирасонад ва барояш ҷоиз нест, ки бе узр онро бихӯрад. Аммо дар мавриди рӯзаи нофила, рӯзадори нофила амири худ аст, агар бихоҳад, рӯза мегирад ва агар бихоҳад, рӯзаашро меҳӯрад, ҳарчанд узр ҳам надошта бошад.

36. Касе духули моҳи Рамазонро танҳо баъди дамидани субҳ бифаҳмад, пас ӯ бояд бақияи рӯзро бо рӯза гузаронад. Дар назди ҷумҳури донишмандон бар зиммаи ӯ қазои он рӯз воҷиб мебошад.

37. Агар зиндонӣ ва маҳбус духули моҳи Рамазонро ба воситаи рӯъяти моҳ ва ё хабари шахси мӯътамад бифаҳмад, рӯза бар ӯ воҷиб мегардад. Аммо дар акси ҳол, барои фаҳмидани духули моҳи Рамазон барои худ иҷтиҳод мекунад ва кадом рӯзе дар зеҳни ӯ эҳтимоли қавӣ дошта бошад, бар асоси он амал менамояд.

Ифтор ва худдорӣ (аз хӯрдану нӯшидан ва ҳамбистарӣ)

38. Ҳар гоҳ қурси офтоб бо пуррагӣ ғуруб кунад, рӯзадор ифтор менамояд ва сурхии бошиддате, ки дар уфуқ боқӣ мемонад, ҳеҷ эътиборе надорад.

39. Ҳар гоҳ субҳ бидамад, бар рӯзадор воҷиб аст, ки дарҳол (аз хӯрдану нӯшидан ва ҳамбистарӣ) худдорӣ намояд, хоҳ азонро бишнавад ва ё нашунавад. Аммо аз рӯи эҳтиёт муддате пеш аз субҳ, масалан даҳ дақиқа

пеш аз субҳ ва ҳоказо худдорӣ намудан аз хӯрдану нӯшидан бидъате аз бидъатҳост.

40. Сарзамине, ки дар он ҷо дар тӯли бисту чор соат шабу рӯз вучуд дорад, мусулмонони он сарзамин бояд рӯза бигиранд, агарчи рӯз дароз ҳам бошад.

Муфтирот (шиканандаҳои рӯза)

41. Рӯзадор бо сабаби шиканандаҳои рӯза ба ғайри ҳайзу нифос рӯзаашро намехӯрад, магар бо се шарт: Донанда бошад, на нодон, ёдоваранда бошад, на фаромӯшкор, соҳибихтиёр бошад, на маҷбур. Ҳамбистарӣ, қай кардан, ҳайз, ҳиҷомат ва хӯрдану нӯшидан аз ҷумлаи шиканандаҳои рӯза мебошад.

42. Баъзе аз муфтирот ба маънои хӯрдану нӯшидан аст, ба монанди дорувориҳо, таблеткаҳо аз тариқи даҳон ва тазриқ¹ ва интиқоли хун. Аммо сӯзандорое, ки ҷои хӯрдану нӯшиданро нагирад (яъне ба бадан қувват набахшад ва ниёзи баданро аз обу ғизо бароварда насозад) ва он барои табобат бошад, ба рӯза зараре надорад. Диализ рӯзаро намешиканад. Дидгоҳи саҳеҳ ин аст, ки клизма, қатраи чашму гӯш, кандани дандон ва табобати захму ҷароҳат, ҳамаи ин амалҳо рӯзаро намешикананд. Дорупошаки астма (нафастангӣ) рӯзаро намешиканад. Хунгирӣ барои таҳлилу озмоиш рӯзаро фосид намекунад. Доруи ғарғара рӯзаро ботил намекунад, агар онро фурӯ набарад. Касе дандонашро табобат кунад ва пломба гузорад, сипас мазаи онро дар ҳалқаш биёбад, он ба рӯзааш зарар намерасонад.

¹ Ворид кардани хун ба раг ба воситаи сӯзандору.

43. Касе дар рӯзи Рамазон қасдан бе узр бихӯрад ва ё бинӯшад, пас ба таҳқиқ муртакиби гуноҳи кабираи бузурге шудааст. Бояд аз ин гуноҳи бузург тавба намояд ва қазои он рӯзро анҷом бидиҳад.

44. Ҳар гоҳ (рӯзадоре) бо фаромӯшӣ бихӯрад ва бинӯшад, пас рӯзаашро пурра намояд. Зеро Аллоҳ таъоло ӯро хӯронида ва нӯшонидааст. Ҳар гоҳ шахсеро бубинад, ки бо фаромӯшӣ хӯрда истодааст, пас бояд ӯро ёдрас намояд.

45. Касе ба хотири наҷоти маъсуме аз ҳалокат ба хӯрдани рӯза эҳтиёҷ дошта бошад, пас дар ин ҳолат, рӯзаашро меҳӯрад ва қазои онро анҷом медиҳад.

46. Касе ки рӯза бар ӯ воҷиб асту, лекин ӯ дар рӯзи Рамазон қасдан бо ихтиёри худ ҳамбистарӣ намуд, пас ба таҳқиқ рӯзаи худро фосид кардааст. Бояд тавба намояд ва рӯзаи он рӯзро ба итмом бирасонад ва қазои он рӯзро анҷом бидиҳад ва каффорати муғаллаза¹ бипардозад. Дар мавриди зино, ливота ва амали фоҳиша бо чаҳорпо низ чунин ҳукм аст.

47. Агар бо ҳамсараш ҳамбистарӣ кардан бихоҳад, сипас аввалан рӯзаашро бо хӯрдан шиканад (ва баъди он ҳамбистарӣ намояд), гуноҳи ӯ саҳттар аст. Ӯ нисбати ин моҳ ду маротиба, яъне бо хӯрдан ва ҳамбистарӣ намудан беэҳтиромӣ кардааст. Каффорати муғаллаза бар ӯ воҷиб ва ботаъкидтар аст.

48. Бӯсидан, бадан молидан, оғӯшидан, дастбозӣ кардан ва батакрор нигоҳ кардан ба ҳамсар ё каниз ҷоиз аст, ба шарте ки нафси худро дошта тавонад. Вале

¹ Каффорати муғаллаза ба ин тартиб аст: Ғуломеро озод мекунад. Агар барои ин қодир набошад, ду моҳ пай дар пай рӯза мегирад ва агар барои ин ҳам қодир набошад, пас шаст мискинро таом медиҳад.

агар инсон тезшаҳват бошад ва худро дошта натавонад, барояш он амалҳо ҷоиз нест.

49. Ҳар гоҳ ҳамбистарӣ намояд ва субҳ бидамад, дар ин ҳолат бар ӯ воҷиб аст, ки олаташро барорад ва рӯзааш дуруст мебошад, гарчанде ки пас аз баровардан нутфа барояд. Агар ҳамбистарӣ то баъди субҳ давом кунад, рӯзаашро меҳӯрад ва бар ӯ тавба ва қазои он рӯз ва каффорати муғаллаза воҷиб аст.

50. Ҳар гоҳ субҳ фаро бирасид ва ӯ ҷунуб бошад, ин чиз ба рӯзаи ӯ ҳеҷ зараре намерасонад. Ба таъхир андохтани ғусли ҷанобат, ҳайз ва нифос то баъди дамидани субҳ ҷоиз аст. Бояд ба хотири намоз шитоб намояд.

51. Ҳар гоҳ рӯзадор дар хоб эҳтилом (ҷунуб) шавад, рӯзааш бо иҷмои донишмандон ғосид намегардад.

52. Касе дар рӯзи Рамазон бо чизе ки аз он худдорӣ кардан мумкин аст, ба монанди даст задан ва батакрор нигоҳ кардан ба ҳамсар нутфаи худро барорад, бар ӯ воҷиб аст, ки ба сӯи Аллоҳ тавба кунад ва боқимондаи рӯзро бо рӯза гузаронад ва баъди он қазои он рӯзро анҷом бидиҳад.

53. Касе ки қай бар ӯ ғалаба кунад, қазое бар ӯ воҷиб нест, вале касе қасдан қай намояд, пас бояд қазои он рӯзро анҷом бидиҳад. Касе қасдан қай кунад, пас бар ӯ қазои он рӯз воҷиб аст. Агар қай бар ӯ ғалаба кунад ва ҳудаш биёяд, рӯзаашро намехӯрад. Аммо дар мавриди сақич, агар баъзе аҷзoi он ҳал шавад ва ё мазаи изофа кардашуда ё ҳаловат дошта бошад, хойидани он ҳаром мебошад. Агар чизе аз он ба ҳалқ бирасад, ӯ рӯзаашро меҳӯрад. Аммо дар мавриди оби бинӣ ва балғам, агар онро пеш аз расиданаш ба даҳон фуру барад, рӯзааш

фосид намешавад. Агар онро ҳангоми расиданаш ба даҳон фурӯ барад, дар ин ҳангом рӯзаашро меҳӯрад. Чашидани таъми хӯрок бе зарурат макруҳ мебошад.

54. Мисвок барои рӯзадор дар тамоми рӯз суннат мебошад.

55. Он чи ки барои рӯзадор пеш меояд, аз қабилӣ захм ё хуни бинӣ ё ворид шудани об ё бензин ба ҳалқ бе ихтиёр рӯзаро фосид намекунад. Инчунин фаромадани ашки чашм ба ҳалқ зарар надорад ва ё ин ки ба сар ё мӯйлабаш равған бимолад ва ё бо ҳино ранг бикунду, мазаи онро дар ҳалқаш биебад, зарар надорад. Ниҳодани ҳино, сурма, равған ва инчунин марҳамҳои тари нармкунандаи пӯст рӯзаро намешиканад. Бӯй кардани хушбӯй ва бӯи бухур ҳеч боке надорад, вале аз расидани дуд ба ҳалқ эҳтиёт шавад.

56. Барои рӯзадор эҳтиётноктар аст, ки ҳиҷомат накунад. Оиди ин масъала (дар байни донишмандон) ихтилофи шадида вуҷуд дорад.

57. Сигор аз шиканандаҳои рӯза мебошад ва барои хӯрдани рӯза узр ҳисобида намешавад.

58. Ба об ғӯта задан ё либоси тарро ба хоҳири хунук шудан ба худ печидан, барои рӯзадор ҳеч боке надорад.

59. Агар бихӯрад ё бинӯшад ё ҳамбистарӣ намояд, ба гумони ин, ки ҳоло шаб аст ва сипас барояш маълум шавад, ки субҳ дамидааст, ҳеч чизе бар ӯ воҷиб нест.

60. Агар ифтор намояд, ба гумони ин, ки офтоб ғуруб кардааст, дар ҳоле ки ғуруб накардааст, дар ин ҳолат бар ӯ қазои он рӯз дар назди аксари донишмандон воҷиб мебошад.

61. Ва ҳар гоҳ субҳ бидамад ва дар даҳони ӯ хӯрок ё нӯшокие бошад, пас бо иттифоқи донишмандон онро аз даҳонаш берун месозад ва рӯзааш дуруст мебошад.

Аҳкоми рӯза барои зан

62. Духтаре ба балоғат бирасад ва шарм дорад (яъне аз рӯи шарм ба балоғат расидани худро ба хонаводааш нагӯяд) ва (баъди балоғат) рӯза нагирад, пас бояд тавба кунад ва қазои рӯзҳоро ки ғавт шудааст, анҷом бидиҳад, илова бар ин, барои ҳар як рӯз мискинеро хӯрок бидиҳад, ин каффурати таъхир намудан аст, ҳар гоҳ Рамазони дигаре омада бошаду, вале ӯ қазои он рӯзҳоро анҷом надода бошад. Ҳукми касе ки дар ҳангоми одати моҳонаш аз рӯи шарм рӯза мегирифт, вале қазои онро анҷом надодааст, мисли ҳамин аст.

63. Зан бо ҳузури шавҳараш - дар ғайри Рамазон - рӯза намегирад, магар бо иҷозати ӯ. Ҳар гоҳ шавҳар сафар кунад, ҳеҷ боке надорад. (Яъне ҳар гоҳ шавҳар дар сафар бошад, зан метавонад бе иҷозати ӯ рӯза бигирад).

64. Ҳар гоҳ зани ҳоиза оби сафедеро бубинад, ки бо воситаи он зан мефаҳмад, ки (аз ҳайз) пок шудааст, рӯзаро аз шаб ният менамояд ва рӯза мегирад. Агар дар ӯ покие, ки медонад, вучуд надошта бошад, пахта ва ё ба монанди он чизи дигареро мегузорад, агар пахта тоза барояд, рӯза мегирад. Ҳар гоҳ хуни зани ҳоиза ва нифосшуда дар шаб қатъ шавад, пас рӯзаро ният кунад, сипас пеш аз ғусл карданаш субҳ бидамад, пас мувофиқи мазҳаби тамоми донишмандон рӯзааш дуруст мебошад.

65. Зане бидонад, ки одати моҳонааш пагоҳ меояд, ният ва рӯзаи худро идома медиҳад ва то он даме ки хуни ҳайзро набинад, рӯзаашро намехӯрад.

66. Барои зани ҳоиза бехтар аст, ки бар табиати худ боқӣ бимонад ва бар тақдире, ки Аллоҳ бар ӯ навиштааст, розӣ бишавад ва дарувориҳоеро ки хуни ҳайзро боз медоранд, истифода набарад.

67. Зани ҳомила ҷанинеро, ки ба шаклгирӣ оғоз карда бошад, сиқт намояд, пас он зан дар ҳукми нифос аст, рӯза намегирад. Аммо агар ҷанин ба шаклгирӣ оғоз накарда бошад, (яъне чизе аз аъзои он ҷанин маълум набошад) зан дар ҳукми истиҳоза аст, ӯ бояд рӯза бигирад, агар қудрати рӯзадорӣ дошта бошад. Агар зани нифосдида пеш аз чиҳил рӯз пок гардад, рӯза мегирад ва барои намоз ғул менамояд ва агар аз чиҳил рӯз гузарад, рӯзаро ният мекунад ва ғул менамояд ва он хуне, ки бештар аз чиҳил рӯз меояд, хуни истиҳоза ҳисобида мешавад.

68. Хуни истиҳоза бар дурустии рӯза таъсире надорад. (Яъне хуни истиҳоза рӯзаро фосид намекунад).

69. Дидгоҳи дурусттарин ин қиёс намудани зани ҳомила ва ширдиҳанда ба бемор аст. Барои он ду (зани ҳомила ва ширдиҳанда) ҷоиз аст, ки (дар Рамазон) рӯза нагиранд. Ва бар он ду танҳо қазои он лозим аст, хоҳ бар нафсҳои хеш бим дошта бошанд ва ё бар тифлонашон бим дошта бошанд.

70. Ҳар гоҳ шавҳар бо зане, ки бар ӯ рӯза воҷиб аст, дар рӯзи Рамазон бо розигии ӯ ҳамбистарӣ намояд, пас ҳукми он зан ба монанди ҳукми шавҳараш мебошад. Аммо агар зан мукраҳ (маҷбур) бошад, пас бояд муқобилият нишон диҳад ва шавҳарашро аз ин кор

боз дорад, (вале шавҳар бо зӯрӣ ин корро анҷом бидиҳад ва зан ӯро боз дошта натавонад) пас дар ин ҳолат бар зан каффорат воҷиб намебошад.

Ва дар охир: Ин буд баъзе аз масъалаҳои рӯза, ки бароямон зикр намудани он муяссар шуд. Аз Аллоҳ таъоло хоҳонам, ки моро ба зикру шукру беҳтарин ибодати худ ёрӣ диҳад ва моҳи Рамазонро бароямон бо мағфират ва озоӣ аз оташи дӯзах ба итмом бирасонад.

Дуруду наёми Аллоҳ бар наёмбарамон Муҳаммад ва олу асҳоби ӯ бод